

потреби, мотивацію, інтереси сучасних дітей, які запитують не «чому», а «для чого».

Обґрунтовано й статистично підтверджено, що, по-перше, громадянська компетентність учнів формується, розвивається й перевіряється виключно в діяльності (це має бути конкретна діяльність учнів, яка або моделює життєві ситуації або є безпосередньою участю в діяльності потребує особливих форм (предметна/позаурочна діяльність учнів)); по-друге, формування/розвиток громадянської компетентності потребує наявної в школі демократичної атмосфери, ґрунтовної на діалозі та партнерстві.

Аналіз результатів науково-педагогічно проекту всеукраїнського рівня «Розвиток громадянської компетентності учнів» (2018–2023 рр.) засвідчив, що його основні завдання виконані. При цьому можна констатувати, що його реалізація проходила в надважких умовах пандемії та війни, що значно ускладнило поширення його результатів серед педагогічної спільноти України.

Інтеграція: вимога Державного стандарту базової середньої освіти і перспективи підручникотворення

*Ю. Б. Малієнко,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

Освітня інтеграція – результат глобалізаційних процесів ХХІ ст., парадигма Державного стандарту базової середньої освіти і концепт вітчизняного підручникотворення.

Розглядаємо тему в контексті громадянської та історичної освітньої галузі. На наш погляд, інтеграція – це взаємозв'язок змістового, діяльнісного, ставленнєвого чинників громадянської/історичної та інших освітніх галузей, необхідний для формування в дитини цілісної картини світу та гармонійного розвитку особистості.

Різноманітність наукових тлумачень ключового поняття нашого дослідження зумовлюють його активне використання в освітній практиці. Зрозуміло, що інтеграція як педагогічний феномен може виступати передумовою освітніх змін, методологічним підходом до розроблення основних документів (Державних стандартів, освітніх програм тощо), принципом взаємодії окремих складників навчального процесу та результатом зазначеного.

У процесі дослідження встановлено, що інтегративний підхід до навчання історії, громадянської освіти і створення відповідної бази підручників охоплює науково-педагогічні дослідження, власне процес навчання, найрізноманітніші аспекти життєвого, пізнавального, суспільного досвіду дитини.

У зв'язку з цим з'ясовано, що у чинних програмах і підручниках з історії України та всесвітньої історії частково реалізується інтеграція через взаємодію, наприклад, історичних, геопросторових, літературних, мистецьких джерел і

відповідних завдань до них. Важливим є визначення спільних для різних освітніх галузей понять (час, простір, явище, факт тощо), тем (наука, освіта, дослідження, значення та ін.), проблем (причини, наслідки, відкриття, війни, суспільні протиріччя, зміни, які охоплюють різні сфери людської діяльності тощо). Проте ці приклади не мають системного характеру.

Ми дійшли висновків, що інтеграція громадянської та історичної, інших галузей шкільної освіти є важливою передумовою ефективності нової навчальної літератури, необхідної для забезпечення гармонійного розвитку школярів/школярок. На часі концептуалізація взаємодії інтеграції та підручникотворення, обґрунтування підходів до формування змісту нових інтегрованих курсів, класифікація наявного наукового-методичного доробку з проблематики освітньої інтеграції, що, насамперед, слугуватиме теоретичною основою для конкретних наукових досліджень.

Особливості конструювання інтегрованих завдань з історії

*П. В. Мороз,
кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник,
старший науковий співробітник
відділу суспільствознавчої освіти
Інституту педагогіки НАПН України*

У ході дослідження теми «Методичні засади і технології інтегрованого навчання історії в гімназії» було визначено особливості конструювання інтегрованих завдань з історії. Встановлено, що інтегровані завдання є невід'ємним складником інтегрованого навчання, оскільки вони є ключовим інструментом для досягнення освітніх результатів.

На основі узагальнення наукових розвідок ми дійшли до висновку, що під поняттям «інтегроване завдання» в контексті навчання історії слід розуміти педагогічно сконструйовану навчальну проблемну ситуацію або завдання, що передбачає комплексне використання знань, умінь та навичок, здобутих під час вивчення різних предметів та особистісного досвіду з метою формування в учнів ключових компетентностей, системного типу мислення, цілісних та різнобічних уявлень про події, явища, процеси суспільного життя в різні історичні періоди.

Визначено основні методичні вимоги до формулювання інтегрованих завдань з історії як-от: 1) відповідність модельній навчальній програмі та меті уроку; 2) конкретність, логічність та лаконічність; 3) досяжність у виконанні учнями самостійно чи за допомогою/під керівництвом учителя; 4) відсутність в умові завдання явного підказування; 5) оптимальна кількість інтегрованих завдань на уроці та в підручнику відповідно до віку та відведеного навчального часу; 6) врахування при розробленні завдань вікових особливостей учнів, їхніх потреб та пізнавальних можливостей; 7) створення системи інтегрованих завдань, що передбачає оптимальне поєднання різних форм навчання учнів (індивідуальної, парної, групової та фронтальної) та залучення їх до різних видів діяльності.